

Pirnipuu-pahklesta kahjustus.

Ploomipuu-pahklesta kahjustus.

Roosi-pahkvaablase kahjustus.

Vaarika-pahksäase vaklade kahjustus.

Miks tekivad pahad?

Olen märganud, et taimedele moodustuvad mitmesugused paksendid. Esialgu panin neid tähele lehtedel ja võrsetel, aga hiljuti nägin selliseid ebaloomulikke moodustusi ka juurtel. Miks need tekivad ja kuivõrd kahjulikud on nad taimedele?

Vastab

VÄINO PALLUM

Pahad ehk gallid on taimekudedes paiksest haiguslikust vohamisest tekkinud väär-moodustised. Neid põhjustavad ärritavad ained, mida eritavad taimekahjurid – pahklestad, pahksääd, pahkvaablased, pahktäid ning mõned patogeensed seened ja bakterid.

Pahkade kuju ja suurus sõltub tekitajast. Eri kujuga moodustised ulatuvad mõnest millimeetrist mitmekümne sentimeetrini.

Kindlasti olete märganud ebanormaalseid punge just mustal sõstral. Neid rikuvad kaks omaette kahjurit. Üks on sõstra-pahklest (*Cecidophyes ribis*), kelle kahjustus on näha juba sügisel. Osa punge on siis teistest suuremad ja ümaramad. Terved pungad on piklikud ja terava tipuga.

Punnis pungad ei avane kevadel, vaid paisuvad tugevalt ja hiljem kuivavad. Selle pahareti massilisel esinemisel võivad peaaegu kõik pungad hävida ja neid kandvad oksad kuivada. Paisunud punga poolitamisel võib luubi abil näha väga pikesi (kuni 0,25 mm pikkusi) valkajaid lesti. Ühes pirakas pungas võib peituda neid kuni mitu tuhat. Põõsad kanguvad ja surevad välja.

Teised musta sõstra kahjustajad on sõstra õie-pahksääd (*Perri-sia ribis*) 0,5 mm pikkused klaasjad vastsed, kes põhjustavad õiepunga tugevat paisumist ja lillakaks värvumist.

Vaarikavarte keskmisel ja alumisel osal ilmnevad mõnikord kuni 3 cm pikkused ja 2 cm laiused paksendid, mille puhul on tegu vaarika-pahksääd (*Lasioptera rubi*) vaklade kahjustusega. Kahjur – kuni 2 mm pikkune sääsk – muneb vaa-

rikate öitsemise ajal noortele võrsetele. Koorunud vaglad on täiskasvanult 3–4 mm pikad, värvuselt kollakasoranžist punakani. Paksenenud varre ülaosa võib veevarustushäire tõttu kuivada, aga paha kohalt võib vars ka murduda.

Roosi- ja kibuvitsaokstel ning võrsetel moodustuvad pähkli- kuni kanamunasuurused tihedalt karvased rohekad või erepunased kerajad moodustised, mida põhjustab roosi-pahkvaablase (*Diplolepis rosae*) tegevus. Kahjuri vastsed toituvad selles mitmekambrilises pahas ning pealpoolne võrseosa kuivab.

Ploomi- ja kreegipuu lehtedel tekitab pahkasid ploomipuu-pahklest (*Eriophyes similis*). Puu lehtede alumisel küljel on 2–3 mm suured, algul rohekad kuni punakad, hiljem tumepruunid paunpahad (kublad). Pahkade rohkeas korral keerduvad leheservad üles.

Pirnipuu lehtedel ilmnevad pahad kollakasrohekate ebakorrapärase kupladena piki lehe pearoodu. Vananedes pahad pruunistuvad. Süüdlane sel puhul on pirnipuu-pahklest (*Eriophyes pyri*). Rohkelt pahkadega kaetud lehed kuivavad ja varisevad ning võrse kasv pidurdub.

Pärna lehtede ülaküljele tekitab väikesi sarvetaolisi punakaid pahkasid pärna-pahklest (*Eriophyes tiliae*), aga suuremad kerakujulised pahad lehe mõlemal küljel on pärna-pahksääd (*Conturinia tiliarum*) töö.

Pahkvaablased ehk pahklased on 2–5 mm suured kiletiivalised putukad. Kõige sagedamini on nende tegutsemisjälgi näha tamme lehtedel. Suve teisel poolel on kasvanud lehtede alaküljele kirsisuurused kahvaturohelised kuni punakaskollased marjataolised munad. Tekitajateks tamme-pahkvaablane (*Cynips quercusfolii*) ja teiste pahklaste (*Cynipidae*) sugukonna arvukad liigid. Ühel tammelehel võib olla kuni kümnekond pahka ja niisuguseid lehti võib olla palju, aga puule erilist kahju nad ei tee.

Pahkvaablaste tekitatud pahkasid on harva näha ka pajupõõsastel ja paplilehtedel.